

İsrail 2012

Resmi Adı	İsrail Devleti
Başkent	Tel Aviv
Yüzölçümü	20.991 km ²
Nüfus	7.707,042 (2012 tahmini)
GSYH	235,2 milyar dolar
Hükümet Biçimi	Parlamentar Demokrasi
Devlet Başkanı	Şimon Perez
Dışişleri Bakanı	Avigdor Lieberman (Benjamin Netanyahu-18 Aralık 2012 itibariyle)
Türkiye Büyükelçisi	Josef Levi-Sfari (Maslahatgüzar Kasım 2011'den beri)
Askeri Harcamalar	11,6 milyar dolar (GSYH'sinin %7,3'ü)
Asker Sayısı	176.500

Etnik Yapı

Yahudi	% 75,3
Arap	% 20,6
Diğer	% 4,1

Dini Yapı

Musevi	% 75,6
İslam	% 16,9
Diğer	% 4,1

Petrol Üretimi	4.029 varil/gün
Petrol Tüketimi	238.000 varil/gün
İhracat	61,45 milyar dolar
İthalat	71,4 milyar dolar

İsrail 2012

Yıldırım Turan

[Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü]

Özet

İsrail için, 2012 yılı Mısır'daki değişim yüzünden kritik bir yıl olmuştur. Öyle ki bu yılda İsrail bölgedeki toplumsal değişim ve Türkiye ile olan ilişkilerinde yaşadığı gerilim dolayısıyla artık sırtını dayayabileceği ve güvenebileceği komşularının olmayacağı düşüncesiyle hareket etmeye başlamıştır. Tel Aviv süreklilik arz eden ayaklanmaların sonunda Arap dünyasındaki otoriter rejimlerin çökmesinin kaçınılmaz olarak İslami hareketlerin yükselişine zemin hazırlayacağını ve bu hareketlerin iktidara geleceğini iddia etmiştir. İsraili karar vericilerin Ortadoğu'da başlayan halk ayaklanmalarına en başından beri mesafeli durmalarının nedeni budur. Bu otoriteler, "İslamcı" iktidarlardan oluşan bir Ortadoğu'da İsrail'in daha da yalnızlaşacağını, barış ve istikrardan uzak bir ülke haline geleceğini düşünmektedirler. 2012 yılında İsrail, bu yalnızlığını gidermek için dış politika alanında yeni arayışlara yönelmiştir. Ülkenin, dış politikadaki yeni müttefik arayışı Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Azerbaycan ve hatta Ermenistan ile ilişkilerin geliştirilmesi ile sonuçlanmıştır. İsrail'in dış politika bağlamında ilişkilerini yoğunlaştırdığı bu ülkelerin ortak-öne çıkan özellikleri (Ermenistan hariç) Türkiye ile yakın ilişkilerinin olmasıdır. Bu yüzden İsrail bu ülkelerle geliştirilen ilişkilerin Türkiye'nin çevrenemesine yardım edeceğini düşünmektedir. Diğer taraftan 2012 yılında İsrail dış politikasında dikkat çeken başka bir husus da ABD ile arasında görüş ayrılıklarının ortaya çıkmasıdır. Zira 2012 yılında, sarsılmaz gibi görünen ABD ve İsrail ittifakı, İran'ın nükleer güç inşası sürecine gösterilmesi gereken tepki konusunda derin fikir ayrılıklarının yaşanması ile karakterize olmuştur.

Anahtar Kelimeler: İsrail | İran Nükleer Programı | Arap Baharı | Ortadoğu Barışı

Israel 2012

Abstract

The year 2012 was a critical year for Israel because of the political change in Egypt. Israeli relations with Turkey were also affected as the tension experienced in the region on social change shaken trust among neighbors. Tel Aviv holds that the uprisings in the Arab world signal continuous collapse of authoritarian regimes and thus inevitably pave the way for the rise of Islamic movements. Since the beginning of the uprisings in the Middle East, Israeli decision-makers remained on alert. Israel was directed to find new actors to resolve its loneliness in the region. These actors later appeared as Greece, Cyprus, Azerbaijan and Armenia. Their common feature is that all of these countries' relations with Turkey are somehow problematic. For Israel developing relationships with these countries also means cornering Turkey. On the other hand, there were also differences of opinion between the U.S. and Israel emerged in 2012 that should be noted. Indeed, 2012 saw that the seemingly unshakable alliance between the U.S. and Israel could in fact be in trouble following the two's differing responses to Iran's nuclear power ambitions. The latter issue showed that profound differences of opinion may well surface in the near future.

Keywords: Israel ■ Nuclear Program of Iran ■ Arab Spring ■ Middle East Peace

İç Politik Gelişmeler

İsrail’de 2011 yılında, iç politikaya konu olan en önemli gelişmelerden biri ülkedeki yaşam koşullarının zorluğundan şikâyet eden on binlerce İsrailinin, Benyamin Netanyahu liderliğindeki koalisyon hükümetini zora sokan protesto dalgaları olmuştu. Arap Baharı’nın etkisiyle Ortadoğu sokaklarının hareketlendiği bir döneme denk gelen bu protesto dalgaları, hali hazırda hassas dengeler üzerine kurulmuş olan koalisyon hükümetinin 2011 yılı boyunca dağılma riskiyle karşı karşıya kalmasına yol açmıştı. Bu gelişmelerin devamında, 2012 yılında yaşanan bazı gelişmelerin de sonucu olarak hükümet, erken seçim kararı almak zorunda kalmıştır.

2011 yılında hükümet karşıtı protestolar sonucu, Netanyahu hükümetinin savunma harcamalarını sosyal reformlar için kısıtlayacağı yönündeki açıklamasından geri adım atmasıyla ortaya çıkan süreç¹, aslında İsrail’in iç siyasi gelişmelerinin dış politikasına ne kadar bağımlı olduğunu gösteren bir gelişme olmuştur. Ocak ayının başında İsrail Başbakanı, düzenlediği basın toplantısında, derinleşen bölgesel istikrarsızlığı dikkate alarak, yıl içinde savunma harcamalarını 780 milyon dolar² artıracaklarını belirtmiştir. Bu gelişme İsrail siyasetinde son 10 yıldır yükselişte olan sağ siyasetin, ülkenin iç politikasını güvenlik odaklı bir boyuta oturtmasının bir sonucuydu. Bu durum, 2011 yılında başlayan hükümet karşıtı gösteriler yoluyla ekonomik ve sosyal adalet zemininde politika taleplerinin, İsrail siyasetinde karşılık bulmadığının da göstergesiydi.

İsrail’in dış politikasını etkileyen diğer bir iç gelişme de, Dışişleri Bakanı Avigdor Lieberman hakkındaki yolsuzluk iddiaları nedeniyle 14 Aralık 2012 tarihinde görevinden istifa etmek zorunda kalması olmuştur. Ocak ayı başında aralarında *kara para aklama* ve *görevi kötüye kullanmanın* da bulunduğu bir dizi suçlama ile ilgili olarak savcılar tarafından ifadeye çağrı-

lan Lieberman, 2001 yılında milletvekili olduktan sonra resmi olarak ayrıldığı şirketleri, milletvekilliği sürdüğü halde kontrol etmeye devam etmekle suçlanmıştır³. Lieberman'ın bu yolla bazı iş adamlarından para temin ettiği iddiaları, medyada yoğun bir şekilde tartışılmış, bu tartışmaların neticesinde İsrail Adalet Bakanlığı tarafından Lieberman hakkında, *kara para aklama* ve *rüşvet* suçlamasından dolayı dava açılmasına gerek olmadığı belirtilmiş olsa da, Dışişleri Bakanı'nın, 13 Aralık 2012'de yolsuzluk ve güveni suiistimal etme suçlamaları nedeniyle yargılanacağı duyurulmuştur. Bu doğrultuda Lieberman, hakkındaki suçlamaların yaklaşan seçimleri etkilemesini istemediği için Adalet Bakanlığının suç duyurusunun hemen ardından istifa etme kararı almıştır.⁴

Dışişleri Bakanı ile ilgili yaşanan gelişmelerin ardından, üç yılı aşkın süredir görevde bulunan Benyamin Netanyahu liderliğindeki hükümetteki çatlak, Mayıs ayından itibaren giderek artmıştır. Bu durumun göstergelerinden ilki, Ağustos veya Eylül ayında yapılması planlanan seçimlerin 2013'ün Ocak ayına ertelenmiş olmasıdır. Bu bağlamda erken seçim kararı alınmasında etkili olan en önemli neden, hükümetin orduda reform yapmak istemesi olmuştur. Bunun sonucunda Netanyahu hükümeti, İsrail'de aşırı Ortodoks Yahudilerin askerlikten muaf tutulması şeklindeki uygulamayı değiştirmek istemiştir. Koalisyondaki aşırı dinci partilerin bu duruma karşı çıkması nedeniyle Netanyahu, kabine toplantısında, seçimleri bir yıl erkene çekeceğinin sinyalini vermiştir. Çünkü Tal Yasası⁵ olarak da bilinen düzenlemenin süresi 31 Temmuz 2012'de sona ermektedir. Netanyahu'nun bu tarihe kadar mahkemenin ve koalisyondaki diğer grupların da kabul edeceği bir formül bulması gerekmektedir. Dindar kesime verilen imtiyaz ile bu kesim, devletten aldıkları yardım sayesinde, ömür boyu öğrenci olarak, ailelerin üzerindeki geçim yükünden kurtulurken, uygulamalar ülkedeki seküler kesimi rahatsız etmiştir.⁶

Bu tartışmalar devam ederken, ülke içindeki siyasal pozisyonlar da yeniden şekillenmiştir. Mayıs ayında Başbakan Netanyahu, muhalefet partisi Kadima'nın lideri Şaul Mofaz ile bir anlaşmaya varmış, bu anlaşmaya göre, Kadima partisi hükümete girecek ve Eylül ayında planlanan seçimler iptal edilecekti.⁷ Fakat Temmuz ayında Kadima Partisi'nin Netanyahu'nun partisinden ayrılması, yapılan planları geçersiz kılmıştır. Ayrılmanın nedeni olarak, Ultra-Ortodoks Yahudilerin askere alınması ile ilgili yaşanan tartışmalar gösterilse de⁸ koalisyon hükümetinin dağılmasında etkili olan bir unsur da, askeri ve eski istihbarat yetkililerinin İran'ın vurulmasına karşı çıkmaları olmuştur. Tüm bu gelişmeler Netanyahu'nun, istediğini yapabilecek bir koalisyon gücüne sahip olmak için seçime gitmesini zorunlu kılacaktır.⁹

Ekim ayında yaşanan gelişme ile koalisyonun bünyesindeki çatlak daha da büyümüştür. Zira bu tarihte hükümetin ortakları olan Netanyahu ile Savunma Bakanı Ehud Barak'ın ilişkileri seçim tartışmaları yüzünden açılmıştır. İlişkilerdeki bozulmanın, görünen en önemli yansıması ise, Netanyahu'nun yakın çevresine karşı, Ehud Barak'ın kendisinin ABD ziyaretinde Obama ile ilişkilerini bozmak için çaba harcadığını iddia etmesi olmuştur. Netanyahu'ya

göre Ehud Barak, kendisini ılımlı bir kurtarıcı gibi göstermeye çalışmaktadır.¹⁰ Koalisyon ortakları arasındaki bu gerilimin üstüne Başbakan Netanyahu'nun 2013 bütçesinde sosyal programlarda kesinti yapmak istemesi ise koalisyonu sona erdiren gelişme olmuştur. Netanyahu, bu gelişmeler üzerine bir basın toplantısı düzenleyerek 2013 yılı bütçesi üzerinde koalisyon ortakları arasında yaşanan anlaşmazlığın daha fazla sürdürülemeyeceğini belirterek bir anlamda erken seçime gidileceğini de ilan etmiştir.¹¹

Ehud Barak, ABD tarafından desteklendiği ileri sürülmüş olsa da yukarıda özetlenen gelişmelerin ardından siyaseti bıraktığını açıklamıştır. 22 Ocak'ta yapılacak erken seçimlere kadar görevinin başında kalacağını belirten Barak yeni bir parti kurmak için 2011 Ocak ayında üyesi olduğu İşçi Partisi'nden istifa etmişti. Barak siyaseti bıraktığını açıklarken, İsrail'de üst düzey görevlerde hizmet vermek için hazır olduğunu fakat siyasi olarak kendini bitkin hissettiğini ve ailesine daha fazla zaman ayırmak istediğini ifade etmiştir.¹² Bir sonraki seçimlerde Netanyahu'nun en güçlü rakibi olarak gösterilen Ehud Barak'ın siyasetten çekilmesinin Ocak ayındaki seçimlere etkisi büyük olacağı açıktır. Kamuoyu yoklamalarında İşçi Partisi'nin oylarının yükselişte olduğu ve Netanyahu'ya verilen desteğin azaldığı görülmüştür. Bu durumun ardında İsrail'in Gazze'ye düzenlediği 8 günlük saldırının etkili olduğu söylenebilir.¹³

Bölgesel İlişkiler

Ortadoğu'daki yeni durum göz önüne alındığında, 2012'de İsrail'in dış politikası bölgesel olarak yalınlaşmaya başlamıştır. İsrail Ortadoğu'nun değişen atmosferinde sivil otoriteler ve toplum örgütleriyle yapıcı ilişkiler kurmazsa ve bölgedeki otoriter yönetimlerle dolaylı veya açık olarak kaos politikalarına devam ederse, kendisini gittikçe köşeye sıkışmış ve izolasyon tehdidi altında hissetmeye devam edecektir.

İsrail'in dış politikası açısından, Mısır'daki gelişmeler öngörülememiş bir deprem etkisi yaratmıştır. ABD'nin öncülüğünde yapılan Camp David Sözleşmesi (1978) ile Mübarek yönetimindeki Mısır ile görece sorunsuz ilişkileri olan İsrail için Mübarek sonrası dönemde iki ülke ilişkilerinin kolay olmayacağı açıktır. Nitekim 2011 Şubat ayında Mübarek'in iktidardan devrilmesi ile ikili ilişkilerde sorunlar baş göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda İsrail ile Mısır arasındaki ilk gerilim, Ocak ayı başında ortaya çıkmıştır. Mısır'ın yeni yönetimi, Sina Yarımadası'nı işgal ettiği tarihten itibaren bölgeye verdiği zararın karşılanması için İsrail'den 500 milyar tutarında tazminat talep etmek üzere, geniş çaplı bir rapor hazırlamıştır. Mübarek rejiminin İsrail ile 1979 yılında imzalanan Camp David Anlaşmasının¹⁴ 8. Maddesini kasten uygulamaya koymadığını iddia eden Mısır'ın yeni yönetimi, söz konusu maddenin uygulanarak Mısır'ın zararının karşılanması istemiştir.¹⁵

2011'in Eylül ayında protestocuların saldırısına uğrayan ve o tarihten beri faaliyette bulunmayan, İsrail'in Mısır elçiliği, 21 Mart'ta tamamen kapatıl-

mıştır.¹⁶ Elçilikte kalan tüm belge, araç ve gereçler iki İsrail askeri uçağı ile İsrail'e taşınmış ve İsrail Büyükelçisi ve elçilik personeli de Mısır'dan ayrılmışlardır.¹⁷ Nisan ayında ise Mısır'da, cumhurbaşkanlığı adaylığı veto edilen eski istihbarat şefi Ömer Süleyman'ın, "İsrail Sina'yı işgal edecek" iddiası gündeme damgasını vurmuştur. Cumhurbaşkanlığı Seçimi Yüksek Komisyonu tarafından adaylığı veto edilen eski istihbarat şefi Süleyman, siyasi rakibi Müslüman Kardeşlere barışın korunması amacıyla ihtiyatlı hareket etmeleri çağrısında bulunarak, Mısır'ın Tel Aviv tarafından düşman ülkelerden biri olarak değerlendirilmesinden kaygı duyduğunu belirtmiştir. Süleyman, İsrail'in Sina Yarımadası'nı emniyetsiz bir bölge olarak gördüğünü ve sınırlarını güvenceye almak için bu bölgeyi işgal etmeyi düşünebileceğini belirtmiştir.¹⁸

Mısır-İsrail ilişkilerindeki gerilim Nisan ayında devam etmiş, 22 Nisan'da yeni Mısır yönetimi 2005'te yenilenen 20 yıllık doğalgaz anlaşmasının şartlarının İsrail tarafından karşılanmadığı gerekçesiyle sevkiyatı durdurmuştu. Uluslararası İşbirliği Bakanı Fayza Abul Naga doğalgaz ticaretinin yeniden başlayabileceğini ancak hükümetin yeni bir fiyat üzerinden anlaşma yapmak istediğini belirtmiştir. İsrail Ekonomi Bakanı Yuval Steinitz ise doğalgaz anlaşmasının iptal edilmesinin ekonomide büyük etkileri olacağı gibi diplomatik alanda da yankı uyandıracakını ifade etmiştir.¹⁹ İsrail Dışişleri Bakanı Avigdor Lieberman ise Mısır'ın anlaşmayı feshetmesinin "iyi bir işaret olmadığını" belirterek, "bu gelişmeyi bir ticari sorun olarak görmek istiyoruz. Ticari bir sorunu diplomatik bir soruna çevirmek bir hata olur" açıklamasıyla Mısır yönetimini uyarmıştır. Mısır'ın EGAS şirketi Başkanı Muhammed Shoenib ise, kararın politik olmadığını, İsrail'in anlaşma şartlarına uymadığını ifade etmiştir.²⁰

Ağustos ayında Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi ile İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez arasındaki mektuplaşmanın içeriğinin basına sızması, Mısır'la İsrail arasında yeni bir tartışma yaratmıştır. İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez'in, Ramazan ayının başlaması münasebetiyle Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye gönderdiği tebrik mesajına Cumhurbaşkanı Mursi'nin verdiği cevabın İsrail ve Batı basınında yer alması, iki ülke arasında yeni bir tartışmanın başlamasına sebep olmuştur. Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez'e yazdığı cevabi mektupta sadece bölgede barışın olmasını istediğine ilişkin ifadeler bulunmasına rağmen, bu konunun İsrail ve Batı basınında yer alması ve farklı yorumlanması üzerine Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin Danışmanı Yasir Ali, haberleri yalanlayarak gazetelerdeki haberlerin gerçeği yansıtmadığını açıklamıştır. Bu açıklama, iki ülke arasında yeni bir krize neden olmuştur. Yasir Ali'nin Mursi ile Perez arasındaki mektuplaşmayı yalanlaması üzerine İsrail gazeteleri *Haaretz* ve *Yediot Ahronot* ile İngiliz gazetesi *The Guardian*'ın, Mursi'nin Perez'e gönderdiği mektubu yayınlayarak Yasir Ali'yi yalancılıkla suçlamaları, gerilimi arttıran nedenler olmuştur. *Haaretz* gazetesi, Mursi'nin Perez'e yazdığı mektubun yalanlanmasını "maskaralık"

olarak niteleyip mektubun aslının İsrail'deki Mısırlı diplomatların elinde bulunduğunu belirtirken, *Yediot Ahronot* gazetesi de mektubun fotoğrafını yayınlarken Yasir Ali'nin Muhammed Mursi'nin siyasi kariyerine darbe vurduğunu yazmıştır.²¹

2012 yılı içerisinde, İsrail Mısır'ın geleceğinin hangi yönde şekillendiğini kestiremediği için Mısır ile olan ilişkilerin seyrine dair temkinli bir tavır takınmıştır. Mısır toplumunun aktörlerden biri olarak siyasete katıldığı bu yeni düzende, İsrail siyaseti açısından birçok problemin yaşanacağı düşünülebilir. İsrail terörist örgüt olarak gördüğü *Hamas* ile yeni Mısır hükümeti arasında gelişecek ilişkilerin hem ikili ilişkilere hem de barış sürecine zarar vereceğini düşünmektedir. Mısır'daki devrimi İslamcı grupların yükselişi olarak gören ve politikalarını buna göre şekillendiren İsrail siyasi eliti arasında yaygın olan İslamofobinin de etkisiyle İsraili yetkililerin, İslami eğilimli olanlar ile radikal unsurlar arasında ayırım yapmaksızın bu tarz hareketleri tehdit olarak algıladıkları anlaşılmaktadır. Öyle ki, Dışişleri eski Bakanı ve *Kadima Partisi* eski Başkanı Tzipi Livni bu radikal unsurların Sina'da konuşlanarak, Mısır'ı İsrail ile doğrudan bir çatışmaya çekebileceklerini ifade etmiştir.²²

Aslında İsraili karar vericiler Ortadoğu'da başlayan halk ayaklanmalarına en başından beri mesafeli durmuşlardır. Tel Aviv sürekli olarak, ayaklanmaların sonunda Arap dünyasındaki otoriter rejimlerin çökmesinin kaçınılmaz olarak, İslami hareketlerin yükselişine zemin hazırlayacağını ve bu hareketlerin iktidara geleceğini iddia etmiştir. İsrail yöneticileri, "İslamcı" iktidarlardan oluşan bir Ortadoğu'da ülkelerinin, daha da yalnızlaşacağına, barış ve istikrardan uzak bir ülke haline geleceğine inanmaktadırlar. Ortadoğu'da halk hareketleri üzerinden gelişecek bir demokratik siyasal düzenin, Ortadoğu'da statükonun ürettiği güçler dengesini bozacağını İsraili devlet adamları farkındadır. Dolayısıyla düzenin değişmesini varoluşsal bir tehdit olarak görmektedirler. İsrail'in genelkurmay eski başkanı Gabi Aşkenazi'nin "Ortadoğu'da sürdürülecek istikrarın demokrasiden daha iyi ve önemli olduğunu" belirtmesi bunun açık bir göstergesidir.²³ Bu arka plan ışığında değerlendirildiğinde, bölgedeki güç dengesinde gerçekleşen değişimi göz önüne aldığı anlaşılan İsrail'in, savunma harcamalarını artırmış olması dikkat çekmektedir. Buna göre ülke ilk olarak, özellikle sınır komşusu Suriye'deki gelişmelerden dolayı, *Arrow II* adlı balistik füze kalkanını yenilemiştir. Zira, son dönemde Suriye'de ortaya çıkan güvenlik boşluğu İsrail'de, Esad'ın sahip olduğu kimyasal silahların Hizbullah gibi İsrail'e düşman bazı kesimlerin eline geçmesi gibi korkuları doğurduğu açıkça görülmektedir. İran'ın tartışmalı nükleer programındaki belirsizlik de eklenince bu sistemin, uzun menzilli füzeleri engellemek için yenilediği anlaşılmaktadır. 2000 yılından bu yana faaliyette olan bu sistem, *Demir Kubbe* sisteminden farklı olarak, ABD ile komuta kontrol, radar, önleme ve hedefler de dâhil olmak üzere tüm verilerin paylaşıldığı bir ortak sistem olma özelliğine sahiptir.²⁴

İsrail hükümeti başlangıçta, Suriye'deki krize direkt olarak müdahalede bulunmamıştır. Ancak ülkenin, krizin başından beri takındığı genel politika-

dan farklı olarak Başbakan Benjamin Netanyahu'un verdiği bir röportajda, Esad'ın iktidarının düşeceğini bunun an meselesi olduğunu belirtmesi yeni bir sürece hazırlandığının da göstergesiydi.²⁵ Başlangıçta İsrail, zayıflamış bir Esad rejimini kendi güvenliği açısından uygun bulmaktadır. Ancak sonradan, Suriye'de ortaya çıkan güvenlik boşluğundan dolayı bu duruşunu değiştirmiştir. Güvenlik endişelerinden ilki, Esad'ın sahip olduğu kimyasal silahların Hizbullah gibi İsrail'e düşman bazı kesimlere aktarılması ya da rejimin zayıflığından dolayı bu silahların "yanlış ellere" geçerek İsrail'i tehdit eder duruma gelme olasılığına ilişkindir. Kimyasal silahlara ilişkin olarak değerlendirilen bir diğer senaryo ise Savunma Bakanı Ehud Barak tarafından öne sürülmüştür. Bu senaryoya göre, eğer rejimin devrilmesi kesinleşirse Esad'ın son bir eylem olarak İsrail'e karşı bir askeri harekâta girişme ihtimali söz konusu olabilecektir.²⁶ Ekim ayında *Times* gazetesine demeç veren Barak, Suriye'nin kitle imha silahlarının Hizbullah'ın eline geçmesinden endişe ettiklerini, ancak savaşın İsrail için bir fırsata dönebileceğini belirtmiştir. Ehud Barak'a göre, Esad'ın devrilmesi durumunda İsrail'in varlığını tehdit eden Şii militarizm ağı da darbe alacak ve hem Hizbullah hem de İran zarar görecektir.²⁷

İsrail'in Suriye sorunu bağlamında değerlendirilmesi gereken bir diğer endişesi de çatışmalardan kaçan Suriyelilerin, 1967'den beri İsrail'in elinde tuttuğu Golan Tepeleri'ne sığınmak istemesidir. İsrail bu riske karşı bölgeye ek askeri birlikler sevk etmiştir. Özellikle Suriye tarafındaki bölgelerin, İsrail ile çatışmaya girebilecek grupların denetimine girme ihtimali, liberal eğilimli İsraililer nezdinde dahi, Sina Yarımadası'ndaki son hadiselerle benzer gelişmelerin, Suriye sınırında da cereyan edebileceği ihtimalini gündeme getirmiştir.²⁸ İsrail'in Golan Tepeleri için bir diğer çekincesi ise, Esad rejiminin çökmesi durumunda Suriye'de iktidara gelecek seçilmiş ve meşru hükümet ile Golan Tepeleri hususunda nasıl müzakere edileceği konusunda odaklanmaktadır. Tüm gelişmeler ışığında öyle görünmektedir ki, kuruluşundan beri İsrail için avantajlı bir konum sağlayan bölgedeki statükonun, değişmesi İsrail'i derinden endişelendirmektedir.

İsrail'de 2012 yılı içinde kaygı nedeni olarak ortaya çıkan bölgesel konulardan biri de, *Arap Baharı* sürecinde doğrudan halk ayaklanması yaşanmamış olan, Lübnan'da ortaya çıkabilecek bir istikrarsızlık ihtimalidir. Hatırlanacağı üzere, *Arap Baharı* olarak adlandırılan halk ayaklanmalarının doğasına benzer bir süreç Lübnan'da, 2005 yılında yaşanmıştır. Aslında tarihinin çeşitli dönemlerinde sokak çatışmaları ve yönetim değişikliğine neden olan ayaklanmaların sıklıkla yaşanmış olduğu bu Akdeniz ülkesinin benzer en yakın tecrübesi "Sedir Devrimi" olarak adlandırılan süreçte cereyan etmiştir. Bağımsızlık kazanıldığından beri ülkede, Suriye etkisi her zaman hissedilmiştir. 2000 yılında Hafız Esad'ın ölümü Suriye'nin Lübnan üzerindeki etkisini görece azaltmış ancak öte yandan İran etkisinin artmasına yol açmıştır. Nitekim İran tarafından desteklenen Hizbullah'ın eylemleri 2006 yılında Hizbullah – İsrail savaşının çıkmasına neden olmuş; bu savaş genel

olarak bölgedeki, özel olarak da Lübnan'daki İran etkisinin ve gücünün İsrail tarafından çok daha açık bir biçimde algılanmasını sağlamıştır.²⁹ Tüm bu gelişmeler bağlamında, Lübnan'a komşu ülkelerden biri olan İsrail, Mısır ve Suriye'deki istikrarsızlıklardan dolayı ortaya çıkan riskleri bertaraf edememişken Lübnan'da çıkacak olası çatışmalar konusunda da oldukça kaygılıdır. Bu kaygıların somut ifadesi, Lübnan'daki muhtemel istikrarsızlık ile birlikte Hizbullah'ın varlığı ve bu örgütün elinde bulunan 50 bin civarındaki roketle İsrail'in belli başlı nüfus merkezlerine saldırma olasılığıdır.³⁰ Suriye'deki gelişmeler İran ve Hizbullah açısından değerlendirildiğinde Lübnan'dan kaynaklanabilecek tehdidin giderek büyüdüğü görülmektedir. Zira İsrail, Esad rejiminin elindeki silahları Hizbullah'a transfer ettiği ve "Hizbullah militanlarının" gelişmiş silahları kullanmak için eğitim aldıkları yönünde istihbarat edindiklerini belirtmiştir.³¹ Hizbullah'ın geçmiş eylemlerini hesaba katarak yeni güvenlik stratejileri üzerinde durmaya başlayan İsrail'in Savunma Bakanlığı'ndan bir yetkili yukarıdaki tespiti doğrular şekilde, Hizbullah'ın yeni bir savaşta sivilleri vurmaya yönelik strateji geliştirebileceği konusunda uyarıda bulunmuştur.³² 2012 yılı İsrail için, Mısır ve Türkiye gibi iki müttefikini kaybedişinin ardından yönünü yeni bölgesel alternatiflere çevirdiği bir yıl olmuştur. Sözelimi, son yıllarda Azerbaycan-İsrail ilişkileri oldukça hassas bir dengede sürmektedir. Azerbaycan, İsrail açısından, İran'a olan coğrafi yakınlığı dolayısıyla stratejik bir konumu temsil etmesi, dolayısıyla da kendisi için bölgede yalnızlığını kırma yolunda bir alternatif oluşturması nedeniyle ilgi odağı olmuştur. Bu yıl içinde İsrail ve Azerbaycan arasında bir dizi temas gerçekleştirilmiştir. Şubat ayı ortalarında iki ülke arasında, 1 milyar 600 milyon dolar tutarında bir silah anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmayla ilgili detaylı bilgi vermektan kaçınan İsraili yetkililer, anlaşma uyarınca Azerbaycan'a insansız uçak, uçaksavar ve füze savunma sistemi satılacağını açıklamışlardır.³³ Uzun süredir Tel Aviv'in İran'ı vurabileceği tartışmaların tirmandığı düşünüldüğünde, iki ülke arasında bu satışın gerçekleştirilmesinin yeni tartışmaları gündeme getireceği kaçınılmazdır, zira bu doğrultuda ortaya çıkan satış ile Tahran'ın çok yakınına gelecek olan İsrail'in Mart ayında "Azerbaycan üzerinden İran'ı vurabileceği" iddiası³⁴ iki ülke arasında gerilime neden olmuştur. Aylık Amerikan dergisi *Foreign Policy*'de, İsrail'in İran'a olası bir saldırı için Azerbaycan'da gizli bir harekât merkezi kurduğunun yazılması, Azerbaycan tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Buna ek olarak İsrail basınında da, "muhtemel bir saldırı sırasında Azerbaycan hava sahasının ve askeri üslerinin İsrail tarafından kullanılabilceği" iddialarının gündeme gelmesiyle, Bakü böyle bir anlaşmanın söz konusu olmadığını açıklamak zorunda kalmıştır.³⁵

Ayrıca 2012 yılı boyunca İran ve İsrail istihbarat servislerinin karşılıklı operasyonlarının merkezinde de Azerbaycan-İsrail ilişkileri gündeme gelmiştir. Azerbaycan, İran'ın nükleer programını engellemek amacıyla İsrail'in bu ülkedeki bilim insanlarına yönelik suikast girişimlerinden dolayı zor durumda kalmıştır. Tahran yönetimi Ocak ayında Azerbaycan'a bir nota vermiş

ve Bakü'nün, İran'ın nükleer enerji programında çalışan bilim adamlarına gerçekleştirilen saldırılara iştirak eden İsrail istihbaratına yardım ettiğini iddia etmiş.³⁶ Bakü ise bu iddiaları reddetmiştir. Bu hadisenin ardından Mart ayında Azerbaycan istihbarat birimleri, İran Devrim Muhafızları'na casusluk yaptıkları iddiasıyla Azerbaycan uyruklu 22 kişiyi tutuklamıştır. Bu kişiler vatana ihanet, İran'a casusluk ve Bakü'deki ABD, İsrail ve diğer Batılı ülkelerin büyükelçiliklerine saldırılar planlama suçlarıyla itham edilmektedirler.³⁷ Sonuç olarak bu süreç, Azerbaycan-İran ilişkilerine olumsuz yansımış, iki komşu ülke arasında tekrar gerilim doğurmuştur. Tüm bu gelişmelere karşın, İsrail-Azerbaycan yakınlaşmasından, İsrail'in jeostratejik olarak oldukça büyük kazanımlar elde ettiği görülmektedir. Fakat konjonktürel zeminde kurulan bu yakınlaşma, Azerbaycan'ın komşularıyla ilişkilerinin, uzun yıllar boyunca tamir edemeyeceği zararlar görmesine neden olabilecek niteliktedir.

Avrupa ile İlişkiler

2012 yılı boyunca bölgesinde yalnızlaşan İsrail'in yakınlaştığı bir diğer aktör de Kıbrıs Rum Kesimi olmuştur. Hem AB üyesi olması hem de Türkiye ile ilişkilerinden ötürü Kıbrıs Rum kesimi ile ilişkilerin geliştirilmesi, İsrail için stratejik bir amaç olmuştur. İlişkilerin bozulması ile beraber, Türkiye'nin, etrafındaki ülkeler ile ilişkilerin geliştirilmesi sonucunda çevrelenmesinin İsrail için öncelikli bir durum almıştır. Hem Azerbaycan hem de Kıbrıs ve Yunanistan ile ilişkilerin derinleştirilmesi, bu stratejik tercihin göstergeleri olmuştur. Hatta son yıllarda, özellikle de 2011 yılında, Ermenistan ile bir dizi temas aracılığıyla İsrail-Ermenistan ilişkileri geliştirilmeye başlanmıştır. Nitekim o tarihlerde Lieberman'ın, *Yediot Ahronot* gazetesinde çıkan, Türkiye'yi rahatsız etme planına göre İsrail Ermenilerle işbirliğini kolaylaştıracak adımlar atacaktır. Öyle ki Lieberman'ın Washington ziyaretinde, bu maksatla, Ermeni lobisi yetkilileri ile de bir araya geleceği ve onlara Kongrede Türkiye karşıtı işbirliği yapma teklifinde bulunacağı yazılıp çizilmiştir.³⁸ İsrail ve Ermenistan arasındaki ilişkiler son yıllara kadar dikkat çekecek kadar önemli ilişkiler olmamıştır. Hatta iki ülke arasında diplomatik ilişkiler çok sıkı ve yakın olarak bile tanımlanmamıştır. Bunun böyle olmasında İsrail'in Azerbaycan ile yakın ilişkileri ve Karabağ konusunda Azeri tezine daha yakın olması etkili olmuştur. Fakat son yıllarda Türkiye ile ilişkilerin bozulması ile İsrail'in böylelikle ortaya çıkan boşluğu Türkiye'nin sorunlu olduğu bölge ülkeleriyle dengelemeye çalıştığı da görülmüştür.

Aslında Güney Kıbrıs ve İsrail tarihsel olarak yakın ilişkilere sahip olmuşturlar. Geçmişte, İsrail'in Türkiye ile olan yakın savunma işbirliğine kaygıyla yaklaşan Kıbrıs Rum yönetimi, bu birlikteliğe karşı olarak Filistin sorusunda Filistinlileri destekler görünmüştür. Ayrıca Filistin devletini *de facto* olarak tanımıştır.³⁹ 2010 Mavi Marmara saldırısının ardından ise İsrail'in hem Güney Kıbrıs hem de Yunanistan ile olan ilişkilerinde bir yakınlaşma olmuştur. Bugün Güney Kıbrıs ile İsrail arasında özellikle tarım, askeri ilişkiler ve

turizm alanlarında işbirliğinin arttığı görülmektedir. Akdeniz’de geniş doğal gaz sahalarının bulunması ve bu petrol ve doğalgaz alanlarının yarattığı işbirliği fırsatları, iki ülkeyi hızla birbirine yakınlaştırmıştır. Nitekim İsrail ve Güney Kıbrıs 16 Şubat’ta Netanyahu’nun Lefkoşa ziyareti sırasında bitişik karasularında ortak bir doğal gaz ve petrol arama girişimi başlatmaya karar vermişlerdir. Bu anlaşma İsrail’e, Güney Kıbrıs hava sahası ve karasularında arama ve kurtarma operasyonları yapma izni vermektedir.⁴⁰ Bahsi geçen arama kurtarma anlaşması, münhasır ekonomik bölgedeki petrol kuyusu platformlarında herhangi bir kaza ya da eylemin gündeme gelmesi halinde, İsrail hava ve deniz kuvvetlerinin Kıbrıs sahasına girmesine de izin verecektir.⁴¹

İsrail ve Güney Kıbrıs arasındaki stratejik ortaklık sadece ekonomik ilişkiler alanıyla sınırlı kalmamıştır. 2012 yılının Ocak ayında ilk kez bir Rum savunma bakanı İsrail’i ziyaret etmiş ve iki taraf arasında savunma işbirliği ile bilgilerin korunması ve değişmesi konularında iki anlaşma imzalanmıştır.⁴² Ayrıca ekonomik açıdan zor günler geçiren Rum yönetimi karşısında İsrail’in, yaklaşık 10 milyar dolar olarak hesaplanan santrallerin maliyetlerini karşılamak istediği bunun karşılığında yaklaşık 10 bin olarak öngörülen personelin tümünün ise İsrailli olmasını şart koştuğu yazılmıştır. Ayrıca savunma işbirliği anlaşması uyarınca santral boru hatlarında çalışacak olan İsrailli işçilerin ve ailelerinin korunması için, için Rum tarafına 20 bin komando yerleştirilmesi de gündeme gelmiştir. İşçilerin aileleriyle birlikte sayıları 30 bini bulan İsraillilerin, Limasol’a yerleşeceği düşünüldüğünde adada, toplamda 50 bini aşkın İsraillinin yaşayacağı ortaya çıkmıştır.⁴³

Arap Baharı ve Türkiye’nin bölgede artan nüfuzuna karşı İsrail’in, 2012 yılında ilişkilerini geliştirdiği bir diğer ülke de, Yunanistan olmuştur. Kıbrıs’ın yanında Yunanistan, İsrail’e, Avrupa Birliği konusunda yardımcı olabilecek bir diğer güç olduğu için de ülkede son yıllarda Yunanistan ile ilişkilerin derinleştirilmesine önem verilmeye başlanmıştır. Ayrıca İsrail için Türkiye ile ilişkilerin gergin olduğu bu dönemde Yunanistan ile ilişkilerin gelişmesi daha da önemli hale gelmiştir. Bunun somut bir işareti olarak yorumlanabilecek bir gelişme, tarihinde ilk kez bir İsrail Devlet Başkanı’nın, Yunanistan’ın başkenti Atina’yı ziyaret etmesi gösterilebilir. Ziyaret sırasında Cumhurbaşkanı Karolos Populyas ve diğer siyasilere görüşen Şimon Peres, Akdeniz’de çıkarılacak petrol ve doğalgazın Avrupa’ya taşınması için Kıbrıs ve Atina arasında boru hattı döşenmesi fikrine çok sıcak baktıklarını ifade etmiştir. Ayrıca iki ülke arasında tarım, turizm, teknoloji ve enerji alanlarını içeren bir dizi geniş kapsamlı işbirliği anlaşması da bu süreçte imzalanmıştır.⁴⁴ Yunanistan ile ilişkilerin devamında, 10 Ocak’ta Yunan Cumhurbaşkanı Karolos Papulias tarafından kabul edilen Ehud Barak, Megalo Pefko’da yapılan tatbikatı izlemiştir. Yapılan açıklamada teknik heyetler arasında yapılan görüşmelerin silah sistemlerinin ortak üretimi ve modernizasyonu ile ilgili programların genişletilmesiyle ilgili olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca Yunan silahlı kuvvetleri tarafından İsrail’e verilen, *SPICE* adlı bomba yönlendirme sistemi siparişiyle ilgili anlaşmanın iki ülke arasında imzalandığının belirtil-

diği bir haberde, “Yunanistan’ın insansız uçak ‘Heron’lara da ilgi gösterdiği” kaydedilmiştir. Yunan *Kathimerini* gazetesinde yazılan yorumda, Yunanistan ile İsrail arasındaki işbirliğinin savunma alanında derinleşmesi ve İsrail ile Kıbrıs Rum Kesimi arasında imzalanan savunma işbirliği anlaşmaları ile güneydoğu Akdeniz’de güvenlik açısından yeni bir ortamın şekillendiği belirtilmiştir.⁴⁵ Bu ortama dair başka bir işaret de 26 Mart 2012 tarihinde ABD ve İsrail’in, Yunanistan’ın da katılımıyla Doğu Akdeniz’de “Noble Dina” adlı askeri bir tatbikat gerçekleştirilmiş olmasıdır. Girit’te başlayan askeri tatbikat İsrail’in Hayfa limanında son bulmuştur. İlki 2010 yılında ABD ve İsrail arasında yapılan tatbikata Yunanistan ilk kez, 2011 yılında İsrail tarafından davet edilmiştir. Tatbikatta üç ülkeden toplam 10 adet savaş gemisi ve savaş uçakları, helikopterler ve diğer hava araçları katılmıştır.⁴⁶

ABD ile İlişkiler

2012 yılı ABD ile İsrail ilişkileri açısından görüş ayrılıklarının ortaya çıktığı bir yıl olmuştur. Sarsılmaz gibi görünen ABD ve İsrail ittifakına karşın, 2012 yılında İran’ın nükleer güç inşası sürecine gösterilmesi gereken tepki konusunda iki ülke arasında derin fikir ayrılıklarının yaşandığı bir süreç gerçekleşmiştir. Bu gelişmede özellikle, Barak Obama’nın Kasım ayındaki başkanlık seçimleri öncesi İran konusunda siyasi risk almak istememesi etkili olmuştur. Aslında İsrail’e *Demir Kubbe*’nin finansmanı, savunmada ileri teknoloji paylaşımı, İsrail’in kendini savunma hakkı gibi güvenlik konularında tam destek veren⁴⁷ ABD’nin bu defa İsrail uğruna, siyasi ve askeri bir maliyet ödemekten kaçındığı görülmektedir. Obama ve Netanyahu arasında yaşanan ve Obama lehine sonuçlanan gerginlik, ABD’nin İran’ın nükleer programı konusunda hiçbir opsiyonu masadan kaldırmadığını, fakat ABD’nin kendisinin karar vermediği bir askeri operasyona da sıcak bakmadığını göstermiştir.

İsrail açısından ABD ile ilişkiler bağlamında asıl korkutucu olan ise, Amerika’nın Ortadoğu’da İsrail merkezli bir düzen kurma iddiasından vazgeçmesi ihtimalidir. Washington’da çoktandır ‘aslında nükleer bir İran’la da yaşanabilir’ tartışmalarının yapılıyor olması, İsrail yönetiminin Obama’ya güvensizliğinin önemli sebeplerinden biri haline gelmiştir. Hatta *Jarusalem Post* gazetesinde, Bary Rubin imzalı bir yazıda, 40 yıldır ilk defa, Amerika Başkanı’nın favori Ortadoğu müttefikinin İsrail değil, Türk hükümeti olduğu yorumuna yer verilmiştir.⁴⁸ Makalede Erdoğan’ın aslında ABD’nin çıkarlarına karşı adımlar da attığı fakat ekonomide iyi performans gösteren Erdoğan’ın önünde parlak bir geleceğin var olduğu iddia edilmiştir.

Bu yıl içinde İsrail’in, İran’a karşı askeri güç seçeneğinin engellenmesinin aynı zamanda, ABD’nin ekonomik problemleriyle de ilgili olduğu da savunulmuştur. Buna göre ABD’nin, bir savaşı daha sürdürmekten kaçındığı bunun yerine diplomatik seçeneklerle çözüm aradığı konuşulmuştur. Zira, İsrail ve ABD, İran’a karşı askeri müdahale için görüşmüşler ancak, ABD bir operasyonun gerekli olmadığını belirtmiş ve Amerikan Genelkurmay Başkanı

Martin Dempsey, Ocak 2012'de İsrail'e yaptığı gezide İran'a bir saldırının gerçekleşmemesi gerektiğini açık bir şekilde dile getirmiştir.⁴⁹

ABD Başkanı Obama ile Cumhuriyetçi Parti başkan adayı Mitt Romney'in CBS televizyonunda yayınlanan *60 Dakika* adlı programda ülke sorunlarını seyirciler önünde tartışmaları, İsrail-ABD ilişkilerini daha da germiştir. Tartışmaya Obama'nın İran konusundaki görüşleri damgasını vurmuştur. Obama, tartışma sırasında İsrail'in talep ettiği kırmızı çizgileri kuru gürültü olarak nitelmiştir. Obama'nın işgal altındaki topraklarda yeni yerleşimlerin dondurulması konusunda İsrail'i razı edememesi; Başkan Yardımcısı Biden'ın İsrail ziyareti sırasında, yeni yerleşimlerin inşa edileceğinin açıklanmasıyla gülünç duruma düşürülmesi; Netanyahu'nun 2011'de Obama'yla görüşmesi akabinde, Kongre'de defalarca ayakta alkışlanmasına karşın Obama'nın en rahat konuşabildiği beş lider arasında Netanyahu yerine Başbakan Erdoğan'ı sayması ve Obama'nın hala İsrail'i ziyaret etmemiş olması da Obama yönetimi ile Netanyahu hükümetiyle arasındaki derin hoşnutsuzluğun yalnızca birkaç örneği olmuştur.⁵⁰

Açıklanan doğrultuda, Obama yönetiminin Netanyahu ile ciddi sorunlar yaşaması ve İsrail adına maliyetten kaçınması, ABD'nin İsrail politikasını yapısal bir revizyona tabi tutmasını sağlar mı bilinmez ancak, ABD gibi küresel bir gücün artık bölgeye minimalist bir bakış açısıyla yaklaşmasının hem İsrail hem de yeni kurulacak Ortadoğu düzeni açısından önemli sonuçları olacaktır. Amerika'nın bölgeye ilişkin daha sağlıklı politikalar geliştirmesi ve bunun sonucu olarak İsrail'in de bölgede normalleşmesine yardımcı olması, yeni bölgesel aktörlerin kendi siyasi kaderlerini çizmede gösterdikleri kararlılık ve basiret ile doğru orantılı olarak gerçekleşebilecektir.

Kronoloji

- **9 Ocak:** Kıbrıs Rum Yönetimi ile İsrail arasında, savunma işbirliği ile bilgilerin korunması ve değişmesi konularında iki anlaşma imzalandı.
- **10 Ocak:** Mısır, Sina Yarımadası'nı işgal ettiği 1967 ile 1982 yılları arasında bölgeye verdiği zararın karşılanması için İsrail'den, 500 milyar dolar tutarında tazminat talep etmek üzere 750 sayfalık bir rapor hazırladı.
- **10 Ocak:** Uluslararası haber ajansı *Reuters*, İsrail Genelkurmay Başkanı'nın, Esad rejiminin düşmesi ve ihtiyaç duyulması halinde Suriyeli mültecilere Golan Tepeleri'nin geçici olarak açılabileceğini söylediğini duyurdu.
- **10 Ocak:** İngiliz *Times* gazetesi, İsrail'in İran'ın olası bir nükleer silah denemesine karşı hazırlandığını yazdı. Gazete, Türkiye'nin büyük olasılıkla, Tahran ile güç gösterisinden kaçınacağını ve İsrail'in NATO üyesi olması durumunda, Türkiye'nin NATO'dan çekileceğini iddia etti.
- **11 Ocak:** İsrail'e bomba yönlendirme sistemi *SPICE*'in siparişini veren Yunanistan, insansız uçak 'Heron'larla da ilgilendiğini açıkladı.
- **12 Ocak:** İran'ın uranyum tesisi Natanz'da görevli nükleer bilim adamı Ruşen, Tahran'da suikasta kurban gitti. Tahran, saldırıdan İsrail'i sorumlu tuttu.
- **13 Ocak:** Avrupa Birliği, İsrail'in Batı Şeria'da Yahudi yerleşimlerini artırması ve Filistinlilerin hareketlerine ve yeni inşaatlar yapmalarına kısıtlama getirmesinin bağımsız Filistin devleti şansını azalttığını bildirdi.
- **15 Ocak:** İsrail ve ABD baharda yapılması öngörülen ortak bir askeri tatbikatı erteleme kararı aldı.
- **16 Ocak:** İngiltere Başbakan Yardımcısı Clegg İsrail'in, Filistin'in üzerinde hak iddia ettiği topraklara yerleşim kurmaya devam etmesini "vandallık" olarak niteledi.
- **19 Ocak:** İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu, Hollanda hükümetinin daveti üzerine iki günlük bir çalışma ziyareti için Hollanda'ya gitti.
- **20 Ocak:** Amerika Birleşik Devletleri Genelkurmay Başkanı General Martin Dempsey, İran'ın nükleer programı çerçevesinde görüşmeler yapmak üzere İsrail'e gitti.
- **13 Şubat:** İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu, Hindistan ve Gürcistan'daki elçilik saldırılarının arkasında İran'ın olduğunu iddia etti.
- **14 Şubat:** ABD Başkanı Barack Obama, İsrail'in füze savunma sistemine yaptıkları yardımda kesintiye gitti.
- **15 Şubat:** İsrail, Bangkok'taki saldırılarda kullanılan bombaların Hindistan ve Gürcistan'da kullanılan bombalarla benzer olduğunu belirtti. İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu, iki ülkedeki saldırılardan İran'ı sorumlu tutmuştu.

- **16 Şubat:** İsrail tarihinde ilk kez bir başbakan Kıbrıs Rum kesimini ziyaret etti. İsrail Başbakanı Benyamin Netanyahu'yu Rum lider Hristofyas, yakasında İsrail bayrağı rozetiyle karşıladı.
- **19 Şubat:** ABD ve İngiltere'den, "İran'ı vurma kararını biz vereceğiz" diyen İsrail'e, olası bir saldırının akıllıca olmayacağı mesajı gitti.
- **26 Şubat:** İsrail, 1,6 milyar dolarlık anlaşma kapsamında Azerbaycan'a insansız uçak, uçaksavar ve füze savunma sistemi satacağını açıkladı
- **5 Mart:** ABD Başkanı Obama, İsrail'in güvenliği söz konusu olduğunda ABD'nin İsrail'in her zaman arkasında olacağını söyledi.
- **12 Mart:** İsrail'den Gazze'ye atılan bombalar sonucunda 23 kişi hayatını kaybetti.
- **21 Mart:** İsrail, yaklaşık 6 ay önce protestocuların saldırısına uğrayan Mısır'daki elçiliğini tamamen kapattı.
- **28 Mart:** ABD ve İsrail, Yunanistan'ın da katılımıyla Doğu Akdeniz'de "Noble Dina" adlı askeri tatbikat başlattı.
- **8 Nisan:** İsrail, Nobel ödüllü Alman yazar Günter Grass'ın ülkeye girişini, yayımlanan bir şiiri nedeniyle, yasakladı.
- **16 Nisan:** Mısır'da cumhurbaşkanlığı adaylığı veto edilen eski istihbarat şefi Ömer Süleyman, İsrail'in kendi topraklarına yönelik roket saldırılarını gerekçe göstererek Sina Yarımadası'nı yeniden işgal edebileceğini ileri sürdü.
- **23 Nisan:** Mısır ile arasındaki 20 yıllık doğalgaz anlaşmasının tek taraflı olarak feshedilmesi üzerine oldukça zor durumda kalan İsrail, gelişmeyi bir politik sorun olmaktan çok iş dünyasını ilgilendiren bir husus olarak değerlendirdi.
- **11 Mayıs:** ABD Dışişleri Bakanı yardımcısı Philip Gordon, İsrail'in NATO zirvesine katılmamasının, Türkiye'nin vetosundan kaynaklanmadığını söyledi.
- **16 Mayıs:** İsrail'e ait bir uçağın KKTC hava sahasını ihlal ettiği bildirildi. TSK'dan yapılan açıklamada 14 Mayıs'ta meydana gelen ihlalin Türk jetleri tarafından önlendiği belirtildi.
- **3 Haziran:** İsrail'in, Almanya'dan aldığı denizaltıları nükleer başlıklı füzelerle donatarak, yüzer bir nükleer silah deposu yarattığı ileri sürüldü.
- **14 Haziran:** BM'den İsrail'e, Gazze'ye uygulanan ambargo konusunda bir uyarı geldi. Örgütün üst düzey yöneticilerinden Valerie Amos, yaptığı açıklamada 'ambargonun kalkması gerektiğini' söyledi.
- **18 Haziran:** Mısır-İsrail sınırında yaşanan çatışmada bir İsrail vatandaşı ile iki Filistinli hayatını kaybetti.
- **20 Ağustos:** Mısır'dan İsrail'e iki roket atılması sonrasında Tel Aviv, sınıra füze savunma sistemi Demir Kubbe yerleştirdi.

- **26 Eylül:** İsrail, işgali altındaki Suriye toprağı Golan Tepeleri'ne bomba düşmesi nedeniyle, Şam'ı BM'ye şikâyet etti.
- **31 Ekim:** Ehud Barak, İran'ın nükleer silah üretmekte kararlı olduğunu ancak bir yıl içinde nükleer hedefleri nedeniyle hesap vermeye mecbur edileceğini söyledi.
- **12 Kasım:** İsrail, 39 yıl aradan sonra Suriye'yi ikinci defa vurdu. Suriye'den Golan Tepeleri'ne top mermisi düşmesi üzerine İsrail, top mermisinin geldiği hedefi "doğrudan" vurdu.
- **5 Aralık:** Avrupa Birliği, işgal altındaki topraklarda yeni yerleşim birimi inşa eden İsrail'e tepki gösterdi.

Notlar

- 1 "İsrail savunma bütçesini artırıyor", *ntvmsnbc*, 9 Ocak 2012.
- 2 Bu rakam 13 milyar dolar civarında olan İsrail savunma bütçesinin yaklaşık %6'sına denk geliyor.
- 3 "İsrail Dışişleri Bakanı'na yolsuzluk suçlaması", *Hürriyet*, 14 Ocak 2012.
- 4 "İsrail'de sürpriz istifa", *BBC Türkçe*, 14 Aralık 2012.
- 5 İsrail'de erkekler, 18 yaşından itibaren 3 yıl zorunlu askerlik yapıyor. Ancak yaklaşık 60 yıl önce 400 din okulu öğrencisine eğitimlerini sürdürebilmeleri için tanınan bu imtiyaz, bugün 10 binlerce kişinin askerlik yapmamasını sağlayacak şekilde kullanılıyor.
- 6 "Netanyahu zor durumda", *Cihan Haber Ajansı*, 27 Şubat 2012.
- 7 "No elections: Kadima to join government" *Israel News*, 08 Mayıs 2012.
- 8 "Kadima quits Israel government over conscription law", *BBC News*, 17 Temmuz 2012.
- 9 "İsrail'de erken seçim sinyali", *ntvmsnbc*, 02 Mayıs 2012.
- 10 "Netanyahu: Barak is trying to stir up trouble between me and Obama", *Haaretz*, 3 Ekim 2012.
- 11 "Netanyahu Calls for Early Elections in Israel", *New York Times*, Ekim 2012.
- 12 "Ehud Barak announces his resignation from political life", *The Jerusalem Post*, 26 Kasım 2012.
- 13 "Ateşkes sonrası İsrail'de sürpriz karar", *ntvmsnbc*, 26 Kasım 2012.
- 14 Mısır ile İsrail 1948 Arap İsrail Savaşı, 1956 Süveyş Krizi, 1967 Altı Gün Savaşları ve 1973 Yom Kippur Savaşı olmak üzere 4 kez karşı karşıya geldi. Sina Yarımadası 1967'de Altı Gün Savaşı ile İsrail'in eline geçti. 1979'da Menachem Begin ile Enver Sedat arasında imzalanan İsrail-Mısır Barış Antlaşması ile barış karşılığında Sina Mısır'a iade edilmişti.
- 15 "İsrail'den 500 milyar dolarlık tazminat talebi", *ntvmsnbc*, 10 Ocak 2012.
- 16 "After Attack on Embassy, Egypt Vows a Tougher Stance on Protests", *International New York Times*, 10 Eylül 2012.
- 17 "İsrail Mısır'daki elçiliğini kapattı", *Hürriyet*, 21 Mart 2012.
- 18 "İsrail Sina'yı işgal edecek", *ntvmsnbc*, 16 Nisan 2012.
- 19 "Egypt cuts off gas supplies to Israel", *Aljazeera*, 23 Nisan 2012.
- 20 "İsrail: Politik değil, ticari bir sorun", *ntvmsnbc*, 23 Nisan 2012.
- 21 "Mursi'den Perez'e mektup tartışma yarattı", *Yakın Doğu Haber*, 01 Ağustos 2012.
- 22 Tzipi Livni, "Neither an Arap Spring nor Islamist Winter", *Financial Times*, 12 Temmuz 2012.
- 23 "Ashkenazi: Keep Israel Strong in Changing Mideast", *ynetnews*, 10 Şubat 2011.
- 24 "Eye on Iran and Syria, Israel Hardens Missile Shield", *Reuters*, 5 Ağustos 2012.
- 25 Chris Wallace, "Interview with Israeli PM Benjamin Netanyahu", *Fox News*, 22 Temmuz 2012.
- 26 Tuğçe Ersoy Öztürk, "Değişen Bölgesel Çevrenin İsrail'e Yansımaları I: Suriye Krizi", *Bilgesam*, 13 Ağustos 2012.
- 27 "Türkiye'de Nükleer yarışa girer", *ntvmsnbc*, 31 Ekim 2012.
- 28 Michael Herzog, "Syria: How to Advance Transition to a Post-Assad Future", *BICOM Policy Paper*, (10 Temmuz 2012), Aktaran: Tuğçe Ersoy Öztürk, a.g.m.

- 29 Tuğçe Ersoy Öztürk, "Değişen Bölgesel Çevrenin İsrail'e Yansımaları III: Lübnan'daki İstikrarsızlık", *Bilgesam*, 17 Ekim 2012.
- 30 Tuğçe Ersoy Öztürk, a.g.m.
- 31 "Gantz warns Hezbollah not to test Israel's resolve", *The Jerusalem Post*, 24 Ocak 2012.
- 32 "Hezbollah aiming 60-70 thousand rockets at Israel", *The Jerusalem Post*, 10 Eylül 2012.
- 33 Arda Mevlütoğlu, "Gelişen Azerbaycan - İsrail Savunma İlişkileri Üzerine", *siyahgribe-yaz.com*, 20 Nisan 2012.
- 34 "İsrail, İran'ı Azerbaycan'dan vuracak!" *CNN TÜRK*, 30 Mart 2012.
- 35 "Upset with Iran, Baku moves closer to Israel", *Hürriyet Daily News*, 8 Ekim 2012.
- 36 "İran Azerbaycana ittifak ve tehdit yağdırdı", *azadliq.az*, 21 Şubat 2012.
- 37 "Azerbaijan Arrests 22 Suspects in Alleged Iran Spy Plot", *BBC*, 14 Mart 2012.
- 38 Fikret Ertan, "İsrail ve Ermenistan", *Zaman*, 12 Eylül 2011.
- 39 Sibel Kalemardoğlu, "Güney Kıbrıs-İsrail Stratejik İttifakı", *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, 23 Şubat 2012.
- 40 "Israel, Cyprus sign energy exploration deal", *ynetnews*, 19 Şubat 2012.
- 41 Sibel Kalemardoğlu, "Güney Kıbrıs-İsrail Stratejik İttifakı", *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*, 23 Şubat 2012.
- 42 "Rumlar İsrail'le savunma anlaşması imzaladı", *Ntvmsnbc*, 9 Ocak 2012.
- 43 "Netanyahu G. Kıbrıs'ta 'Küçük İsrail' kuruyor", *Milliyet*, 21 Mayıs 2012.
- 44 Katerina Nikolas, "Israeli President Simon Peres visits Athens", *Digital Journal*, 6 Ağustos 2012.
- 45 "Komşu SPICE siparişi verdi sıra Hero'da", *Anadolu Ajansı*, 11 Ocak 2012.
- 46 "ABD, İsrail ve Yunanistan'dan ortak tatbikat", *Ntvmsnbc*, 28 Mart 2012.
- 47 Kadir Üstün, "Obama İsrail'i neden destekliyor?", *Star Açık Görüş*, 1 Aralık 2012.
- 48 "Obama'nın favori müttefiki artık İsrail değil, Türk hükümetidir", *Radikal*, 9 Ocak 2012.
- 49 "ABD Genelkurmay Başkanı İsrail'de", *ntvmsnbc*, 20 Ocak 2012.
- 50 Kadir Üstün, "Obama İsrail'i neden destekliyor", *Star Açık Görüş*, 1 Aralık 2012.